

ВІДГУК

офіційного опонента к.е.н., доцента Гришко Н.Є. на дисертаційну роботу
Зіненка Костянтина Анатолійовича «Формування системи оцінювання
економічної безпеки будівельного підприємства», представлену на здобуття
наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 – Економіка

1. **Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, планами, темами.** Ефективна діяльність та розвиток підприємств будівельної галузі як соціально-економічної системи безпосередньо залежить від умов функціонування, зокрема рівня їх безпечності. Формуються такі умови не лише завдяки діям органів державної влади чи громадській активності населення, а й, передусім, шляхом створення відповідної системи безпеки в межах кожного суб'єкта господарювання. Складність системи, її завдання, ресурсне забезпечення та інші параметри залежать і від виду економічної діяльності, і від рівня агресивності середовища функціонування. Створення безпечних умов розвитку підприємства визначається не лише досвідом суб'єктів безпеки щодо дій у певних типових ситуаціях, а й їх здатністю удосконалюватися шляхом застосування теоретичних напрацювань на основі вивченої й узагальненої, максимально широкої практики з моделюванням найбільш доцільних механізмів та стратегії забезпечення корпоративної безпеки підприємств.

Попри наукову і практичну значущість наявних наукових досліджень, констатуємо, що деякі питання концептуального, методологічного та методичного характеру щодо сутності, процесу створення системи оцінювання економічної безпеки, формування механізмів і розроблення й реалізації стратегії її забезпечення є недостатньо дослідженими. Отже, актуалізується необхідність удосконалення теоретико-методологічної та методичної бази забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств, що й відтворено в дисертаційному дослідженні Зіненка К.А.

Тема дисертації тісно пов'язана з багатьма науковими темами, програмами та планами економічних кафедр двох університетів - НТУ «ХП» та ХНУБА, що

слід оцінити позитивно. Зокрема, слід наголосити на значущості таких держбюджетних тем МОН України, як «Розроблення науково-методичних та практичних основ комплаєнс-програми промислового підприємства», «Забезпечення національної економічної безпеки в умовах геополітичних трансформацій», «Соціокультурні та організаційно-управлінські драйвери реалізації стратегії розвитку бізнесу в Україні», «Проблеми адаптації соціально-економічних систем до екзогенних змін» (ДР № 0118U001941), в рамках яких здобувачем розроблено та обґрунтовано актуальні питання щодо оцінювання економічної безпеки будівельних підприємств нашої країни.

2. Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі.

Наукові ідеї, рекомендації та висновки дисертаційної роботи Зіненка К.А. мають достатньо високий ступінь наукової обґрунтованості, що обумовлено детальним опрацюванням, узагальненням і систематизацією значної кількості наукових праць з проблематики систем оцінювання та забезпечення економічної безпеки підприємств різної галузевої належності. Автором проведено ґрунтовне дослідження із використанням широкого кола наукових публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених, що формують список джерел (219 найменувань). Це свідчить про ґрунтовне та детальне опрацювання наукового доробку з теми дослідження і знайшло своє відображення при формулюванні висновків дисертації.

Наукова обґрунтованість й достовірність отриманих здобувачем результатів, сформованих висновків та рекомендацій забезпечується коректним використанням ретельно та виважено відібраних методів наукових досліджень, серед яких слід відзначити методи: порівняння та узагальнення; групування і систематизації; анкетування; експертних оцінок та емпіричного дослідження; індексний; кореляційно-регресійного аналізу; економіко-математичного моделювання; графічний метод, що надають змогу дослідити процеси забезпечення економічної безпеки підприємств.

Вірогідність наукових положень, результатів, висновків дисертаційного дослідження забезпечується якісним опрацюванням теоретичних положень

безпекознавства, застосуванням адекватного інструментарію наукових досліджень, використанням значного обсягу матеріалів Державної служби статистики України та підтверджується їх апробацією на науково-практичних конференціях. Результати дисертаційного дослідження відображені у 27 наукових працях. Цінність та достовірність наукових висновків і рекомендацій підтверджена їх практичним впровадженням.

Аргументація автора дисертації та його твердження є достатньо переконливими, при цьому виклад та структура роботи є логічною, послідовною та відповідає поставленим завданням. Дисертаційна робота містить елементи наукової новизни та пропозиції підприємствам будівельної галузі щодо оцінювання рівня та стану економічної безпеки.

Отже, сукупність зазначених обставин дозволяє стверджувати про достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, коректність постановки та вирішення наукового завдання щодо удосконалення методичних підходів до оцінювання економічної безпеки будівельних підприємств.

3. Структура і зміст основних положень дисертаційної роботи.

Дисертація Зіненка К.А. складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків; містить документальне підтвердження (довідки) щодо впровадження результатів дослідження. Загальний обсяг дисертаційної роботи - 249 сторінок. Робота містить 30 таблиць, 20 рисунків, 6 додатків, список використаних джерел містить 219 найменувань.

Дисертаційна робота характеризується змістовним викладом, логічною, завершеною структурою та послідовною побудовою авторської аргументації, зміст дисертації у повній мірі відповідає меті та завданням дослідження. Виклад відповідає вимогам наукового стилю, авторська аргументація проілюстрована відповідними рисунками, таблицями.

У вступі приділено увагу обґрунтуванню актуальності теми дослідження, сформульовано мету та завдання, визначено предмет та об'єкт, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведені дані щодо апробації та впровадження.

Перший розділ дисертаційного дослідження «Теоретичні аспекти формування системи оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства» (с. 12-76) містить результати ґрунтовного аналізу наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, які сформувавши теоретичні основи безпекознавства. Спираючись на результати аналізу літературних джерел, автором досліджено класифікацію видів та складових економічної безпеки підприємств та організацій, вагомим є авторське визначення сутності дефініції «економічна безпека будівельного підприємства». Проведення дисертантом систематизації та аналізу зарубіжного досвіду щодо оцінювання рівня економічної безпеки на підприємствах реального сектору економіки додає цінності виконаним теоретичним дослідженням.

У другому розділі «Теоретико-методичні засади оцінювання економічної безпеки будівельних підприємств» (с. 77-118) здобувачем розроблено інформаційно-аналітичне забезпечення процесів комплексного оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства, що побудовано на системному поданні інформації та використанні принципів уніфікованості, системності, вирішення нових завдань, розвитку, сумісності, стандартизації, ефективності, використання єдиної інформаційної бази. Представлення інформаційної бази для оцінювання економічної безпеки підприємства у вигляді простору з визначеною кількістю векторів (геометрична інтерпретація) надає можливість формування якісної оціночної бази стану економічної безпеки підприємства. Слід відзначити значущість встановлення та систематизації здобувачем зовнішніх та внутрішніх чинників впливу на економічну безпеку будівельного підприємства. Цікавою є пропозиція щодо їх поділу на корисні (можливості) та дестабілізуючі (загрози економічній безпеці). Такий підхід дозволяє більш обґрунтовано визначати майбутні зміни стану та рівня економічної безпеки будівельного підприємства.

У третьому розділі дисертації «Оцінювання економічної безпеки будівельних підприємств з врахуванням інтересів стейкхолдерів та чинників впливу зовнішнього та внутрішнього середовища» (с. 119-170) здобувачем розроблено методичний підхід до формування системи оцінювання економічної

безпеки будівельного підприємства, що враховує чинники впливу окремих груп зацікавлених сторін та дозволяє визначати пріоритетність впливу стейкхолдерів на рівень економічної безпеки. Також здійснено оцінювання впливу реалізації інтересів стейкхолдерів та чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ на економічну безпеку будівельного підприємства. Визначення комплексного інтегрального показника економічної безпеки будівельного підприємства проведено на прикладі підприємства-лідера в досліджуваній групі будівельних підприємств Харківського промислового регіону - ПАТ «Трест Житлобуд-1».

У висновках здобувач узагальнив отримані результати дисертаційної роботи (с. 171 – 177); зокрема, практична значущість висновків та рекомендації підтверджена довідками про впровадження результатів дисертаційної роботи.

Отже, можна зробити висновок, що структура та зміст основних положень дисертаційної роботи у повній мірі відображають тему дослідження та завдання і відповідають чинним вимогам.

4. Наукова новизна результатів дослідження.

Дисертаційна робота Зіненка К.А є завершеним науковим дослідженням, у якому вирішення поставлених завдань дозволило сформулювати принципові положення щодо оцінювання рівня економічної безпеки підприємств будівельної галузі та отримати результати, яким властива наукова новизна.

Найважливішими науковими результатами, отриманими здобувачем, що встановлено за результатами аналізу дисертаційної роботи та публікацій автора, є такі:

1. Вперше запропоновано та обґрунтовано систему моделювання інтегральної оцінки економічної безпеки будівельного підприємства на основі органічного поєднання ресурсно-функціонального та процесного підходів, кількісних та експертних методів врахування впливу стейкхолдерів будівельних підприємств. Такий підхід дозволяє сформулювати підґрунтя для економіко-прикладного інструментарію управління станом економічної безпеки будівельного підприємства.

2. Удосконалено методичний підхід до формування системи оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства, що враховує

чинники впливу окремих груп зацікавлених сторін та дозволяє визначати пріоритетність впливу стейкхолдерів на рівень економічної безпеки.

3. Набув подальшого розвитку аналітико-практичний підхід до визначення та обґрунтування складових процесу оцінювання економічної безпеки будівельних підприємства, що в порівнянні з існуючим станом цього питання передбачає використання синтетичного таксономічного показника, який розраховується на основі однорідних за рівнем значущості ознак підмножин даних. У якості цих підмножин здобувач пропонує використовувати фінансову, техніко-технологічну, кадрову, ринкову, правову та екологічну складові економічної безпеки.

4. Удосконалено змістове наповнення поняття «економічна безпека будівельного підприємства», в якому здобувач виокремлює залежність стану економічної безпеки від інтересів та взаємодії стейкхолдерів, що дозволяє враховувати вплив сукупності стратегічних та комплексних ознак зацікавлених сторін на рівень економічної безпеки будівельного підприємства.

5. Набуло подальшого розвитку інформаційно-аналітичне забезпечення комплексного оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства, що сформовано здобувачем на системному поданні комерційної та виробничої інформації, а також базується на використанні принципів уніфікованості, системності, вирішення нових завдань, розвитку, сумісності, стандартизації, ефективності, єдиної інформаційної бази.

5. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації:

Теоретичне значення результатів дисертації Зіненка К.А. підтверджується програмами і планами наукових досліджень кафедр «Економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин» НТУ «ХП» та «Економіки підприємства» Харківського національного університету будівництва та архітектури, держбюджетними темами МОН України, у яких здобувач був виконавцем.

Практична спрямованість результатів дисертаційної роботи підкріплена розробкою рекомендацій щодо створення та застосування методичного інструментарію при оцінюванні рівня економічної безпеки підприємств будівельної галузі. Методичні розробки та рекомендації щодо оцінювання рівня

економічної безпеки будівельних підприємств було апробовано та впроваджено в діяльність підприємств ТДВ «Житлобуд-2» (довідка №33/47 від 15.12.2022 року), ДП «Харківський автодор» (довідка №71 від 20.01.2023 року), ЗАТ «НТМЕЦ «Екосистема» (довідка від 20.11.2022 року) та у навчальний процес Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (акт від 30.01.2023 р).

6. Повнота викладу основних наукових положень, висновків в опублікованих працях.

Результати дисертаційного дослідження відображені у 27 наукових працях, зокрема: в 6 статтях у наукових фахових виданнях України з економіки, розділі колективної монографії, в трьох зарубіжних виданнях, 17 тезах доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій. Опубліковані матеріали повністю відображають зміст дисертаційної роботи та відповідають вимогам пункту 8 Постанови КМУ №44 від 12.01.2022 р. про «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

7. Академічна доброчесність

Порушень академічної доброчесності, наукової етики в дисертації та наукових публікаціях, що висвітлюють основні наукові результати дисертаційного дослідження, не виявлено.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи.

Результати дисертаційного дослідження слід оцінити позитивно, але, разом із тим, вважаю за доцільне акцентувати увагу на окремих дискусійних моментах дисертаційної роботи Зіненка К.А. та висловити такі зауваження:

1. Проведена автором систематизація підходів до визначення поняття «економічна безпека будівельного підприємства» (табл.1.2 на с.18) не містить даних щодо процесного підходу. Разом із тим, у подальшому здобувач активно використовує саме процесний підхід до формування та обґрунтування власних пропозицій. Зокрема, пропонована система моделювання комплексного

оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства базується, передусім, на ресурсно-функціональному та процесному підходах.

2. У певній мірі застарілими виглядають статистичні дані (останній рік 2019), що характеризують динаміку основних характеристик розвитку підприємств будівельної галузі України (табл. 2.1 – внесок та частка будівельної галузі у ВВП України; табл. 2.2 – капітальні інвестиції, табл. 2.4 – обсяги будівельної продукції за видами та ін.).

3. Формування інформаційної бази оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства здобувач пропонує проводити на основі системного підходу (рис.2.8, с.110-113), але надана схема представляється не достатньо повною, так як відсутні рекомендації щодо узагальнення інформації, отриманої за окремими складовими економічної безпеки та за окремими групам стейкхолдерів.

4. Мінімально необхідна кількість інтересів стейкхолдерів щодо оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства (с.146-148, табл. 3.13) та мінімально необхідна кількість показників щодо оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства за її складовими (с.134-136, табл.3.8) здобувачем визначається інтервальною оцінкою, що не відповідає терміну «мінімальна».

5. У роботі відсутні методичні розробки та рекомендації щодо визначення ефективності використання науково-методичних положень при оцінюванні економічної безпеки будівельних підприємств. Розгляд цього питання здобувач обмежив лише практичною апробацією розроблених методичних підходів на підприємствах будівельної галузі.

Слід підкреслити, що вищенаведені зауваження та побажання є підставою для дискусії в ході захисту, однак вони не змінюють загальну позитивну оцінку дослідження та не знижують науково-практичної цінності дисертації Зіненка Костянтина Анатолійовича.

9. Загальний висновок. Дисертаційна робота Зіненка Костянтина Анатолійовича на тему: «Формування системи оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства» є завершеною самостійно виконаною науковою

працею, що містить результати розробки та наукове обґрунтування пропозицій здобувача щодо оцінювання рівня та стану економічної безпеки підприємств будівельної галузі нашої країни.

Дослідження відзначається науковою новизною та практичною значущістю, є суттєвим внеском у вирішення актуальної наукової проблеми формування системи оцінювання економічної безпеки підприємств, є цілісним та логічно послідовним.

Зміст дисертаційного дослідження відповідає обраній темі, забезпечує досягнення поставлених мети та завдань. Основні наукові положення роботи обґрунтовано та достатньо повно висвітлено в опублікованих наукових працях.

Дисертацію виконано на достатньо високому науково-теоретичному, методичному та практичному рівнях. Дисертаційна робота відповідає вимогам МОН України та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, що затверджений Постановою КМУ №44 від 12.01.2022 р., а її автор - Зіненко Костянтин Анатолійович - заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 - економіка.

Офіційний опонент

Доцент кафедри економіки

Кременчуцького національного університету

імені Михайла Остроградського

кандидат економічних наук, доцент

Наталія ГРИШКО